

เอกสารวิชาการส่วนบุคคล
(Individual Study)

จริงหรือไม่? ประชาธิปไตยเป็นระบอบการปกครองที่ดีที่สุด

จัดทำโดย นายประพันธ์ อัสวนิเวศน์
รหัส ๖๓๐๘๒๐

รายงานนี้เป็นส่วนหนึ่งของการอบรม
หลักสูตรหลักนิติธรรมเพื่อประชาธิปไตย รุ่นที่ ๘
วิทยาลัยศาสตร์สุรินทร์

ลิขสิทธิ์ของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

จริงหรือไม่? ประชาธิปไตยเป็นระบอบการปกครองที่ดีที่สุด

นายประพันธ์ อัครนิเวศน์^๑

ระบอบประชาธิปไตยถือเป็นระบอบการปกครองที่ใช้กันอย่างแพร่หลาย และเป็นระบอบการปกครองที่ประเทศส่วนใหญ่ใช้ในการปกครองประเทศโดยมีปรัชญาของระบอบประชาธิปไตย ทำให้การปกครองระบอบประชาธิปไตยเป็นระบอบการปกครองของประชาชน โดยประชาชน และเพื่อประชาชน คือต้องเป็นการปกครองโดยประชาชนเป็นใหญ่ ในฐานะเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย ประชาธิปไตยจึงเป็นรูปแบบการปกครองซึ่งอำนาจอธิปไตยต้องอยู่กับประชาชนและโดยประชาชนที่เป็นเสรีชนทั้งหมดโดยอาจเป็นทางตรงหรือทางอ้อมก็ได้ ซึ่งเน้นการให้สิทธิเสรีภาพของประชาชนผู้อยู่ภายใต้การปกครอง อย่างไรก็ตาม เราอาจกล่าวได้ว่าในทุกระบอบการปกครองอาจมีทั้งข้อดีและข้อด้อย ผู้เขียนจึงได้ทำการศึกษาและเขียนบทความนี้โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะชี้ให้เห็นว่า ประชาธิปไตยถือเป็นระบอบการปกครองที่ดีที่สุดหรือไม่เพียงใด

หลักการของระบอบประชาธิปไตย

ปรัชญาของระบอบประชาธิปไตย ทำให้การปกครองระบอบประชาธิปไตยเป็นระบอบการปกครองของประชาชน โดยประชาชน และเพื่อประชาชน ซึ่งมีหลักการดังนี้^๒

1. หลักอำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชน (popular sovereignty) โดยใช้อำนาจกำหนดตัวผู้ปกครองโดยผ่านกระบวนการเลือกตั้ง รวมถึงอำนาจในการถอดถอนตัวผู้ปกครอง
2. หลักเสรีภาพ (liberty) ได้แก่ การเลือกตั้ง ถอดถอนผู้ปกครองหรือผู้นำทางการเมือง การเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่ม การวิพากษ์วิจารณ์ทางการเมือง ทั้งด้วยการพูด การเขียนการเผยแพร่ผ่านสื่อต่างๆ ซึ่งเป็นกลไกสำคัญที่จะควบคุม กำกับ และตรวจสอบผู้ปกครองการชุมนุม และเคลื่อนไหวทางการเมือง ทั้งในการส่งเสริมสนับสนุนและคัดค้านนโยบาย และการกระทำของผู้ปกครอง
3. หลักการเสมอภาค (equality) ในระบอบประชาธิปไตยเป็นหลักควบคู่กับเสรีภาพซึ่งประชาชนจะได้รับโอกาสที่เสมอภาคกัน และทัดเทียมกันทั้งในการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม

^๑ รองกรรมการผู้จัดการบริษัท สินสยาม เมททอลเซ็นเตอร์ (1984) จำกัด ผู้เข้าอบรมหลักสูตรหลักนิติธรรมเพื่อประชาธิปไตย (นรป.) รุ่นที่ 8

^๒ บทที่ 1 การปกครองระบอบประชาธิปไตย,[ออนไลน์] เข้าถึงได้จาก:

https://www.parliament.go.th/ewtadmin/ewt/parliament_parcy/ewt_dl_link.php?nid=55699&filename=dyouth (วันที่ค้นข้อมูล: 17 กรกฎาคม 2563)

4. หลักนิติธรรม (rule of law) ในระบอบประชาธิปไตยต้องมีที่มาอันชอบธรรม คือ อำนาจมาจากอธิปไตยของปวงชน ใช้บังคับประชาชนอย่างเสมอภาคเท่าเทียมกันโดยไม่เลือกปฏิบัติ และต้องให้ความคุ้มครองภายใต้กระบวนการยุติธรรมแก่ประชาชนอย่างเสมอภาคเท่าเทียมกัน

5. หลักเสียงข้างมาก (majority rule) ในระบอบประชาธิปไตยเป็นการสะท้อนถึงความต้องการของคนส่วนใหญ่ แต่จะต้องให้ความเคารพ และคุ้มครองเสียงข้างน้อยด้วยเพราะฝ่ายเสียงข้างน้อยจะทำหน้าที่ และมีสิทธิในการแสดงความคิดเห็น เพื่อเป็นการควบคุม กำกับ และตรวจสอบเจตนารมณ์ในการตัดสินใจของฝ่ายเสียงข้างมากว่าเป็นไปเพื่อประโยชน์ของประชาชนอย่างแท้จริงหรือไม่ ถ้าเสียงข้างมากลงมติตัดสินใจขัดต่อประโยชน์ของประชาชนก็มีสิทธิที่จะปฏิเสธมติการตัดสินใจของเสียงข้างมากนั้นได้

ประเภทของการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย

การปกครองโดยระบอบประชาธิปไตยสามารถจำแนกออกเป็น 3 ประเภท ดังนี้

1. ประชาธิปไตยโดยตรง (Direct Democracy) หรือประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม (Participatory Democracy) เป็นรูปแบบการปกครองที่ให้ประชาชนทั้งประเทศเป็นผู้ใช้อำนาจในการปกครองโดยตรง ด้วยการประชุมร่วมกัน เพื่อพิจารณาตัดสินใจปัญหา และเลือกตั้งเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานของรัฐบาลหรือมีบทบาทในการตัดสินใจในกิจการของบ้านเมืองโดยไม่ต้องผ่านกระบวนการหลายขั้นตอน

2. ประชาธิปไตยโดยทางอ้อม (Indirect Democracy) หรือประชาธิปไตยแบบมีตัวแทน (Representative Democracy) เป็นรูปแบบการปกครองที่ให้อำนาจประชาชนเลือกตั้งตัวแทนเข้าสู่ที่ประชุม เพื่อพิจารณาตัดสินใจแก้ไขปัญหาของรัฐ และบริหารกิจการบ้านเมืองตามกรอบนโยบายของรัฐ

ในส่วนของรูปแบบประชาธิปไตยทางอ้อม หรือแบบมีผู้แทนที่ใช้กันแพร่หลายในปัจจุบันนี้ สามารถแบ่งย่อยรูปแบบการปกครองได้ 3 รูปแบบด้วยกันคือ

- (1) ประชาธิปไตยแบบรัฐสภา (Parliamentary Democracy) ซึ่งถือว่า รัฐสภาที่ประกอบด้วยผู้แทนราษฎรที่ประชาชนเลือกมาโดยตรง มีอำนาจมาก โดยรัฐสภาจะทำหน้าที่ออกกฎหมายและควบคุมการทำงานของฝ่ายบริหาร (รัฐบาล) รัฐสภามีอำนาจที่จะให้ฝ่ายบริหารพ้นจากตำแหน่งได้ โดยถือว่าประเทศอังกฤษเป็นต้นแบบ
- (2) ประชาธิปไตยแบบประธานาธิบดี (Presidential Democracy) ประชาธิปไตยแบบนี้ถือหลักการแยกอำนาจระหว่างฝ่ายนิติบัญญัติกับฝ่ายบริหาร เพราะต่างก็มาจากการเลือกตั้งของประชาชนเหมือนกัน ต่างฝ่ายต่างทำหน้าที่จนครบวาระ และถือว่าประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นต้นแบบ
- (3) ประชาธิปไตยแบบกึ่งรัฐสภาหรือกึ่งประธานาธิบดี (Semi Parliamentary or Semi Presidential Democracy) ประชาธิปไตยแบบนี้ ประชาชนเลือกประธานาธิบดี ซึ่งอยู่ในฐานะประมุขของประเทศ และเป็นหัวหน้าฝ่ายบริหาร ประธานาธิบดีมีอำนาจแต่งตั้งนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีอื่นๆ เป็นฝ่ายนิติบัญญัติ ทำหน้าที่ออกกฎหมายและตรวจสอบการทำงานของฝ่ายบริหาร สภาสสามารถเปิด

อภิปรายลงมติไม่ไว้วางใจฝ่ายบริหารได้ แต่ลงมติไม่ไว้วางใจประธานาธิบดีไม่ได้ และประธานาธิบดีมีอำนาจสั่งยุบสภาได้ และถือว่าประเทศฝรั่งเศสเป็นต้นแบบ

3. ประชาธิปไตยแบบประชาชนมีส่วนร่วมกำหนดด้วยตนเอง คือการผสมผสานทั้ง 2 แบบแรก โดยให้ประชาชนมีการปกครองตนเองในระดับท้องถิ่น เช่น เทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล ฯลฯ มีองค์กรอิสระที่ประชาชนมีสิทธิเสนอแนะ คัดเลือก ถอดถอนได้ การตัดสินใจเรื่องการบริหารประเทศค่อนข้างมาก เช่น เสนอกฎหมาย แก้ไขกฎหมาย เสนอถอดถอนนักการเมืองได้

หลักการแบ่งแยกอำนาจอริปไตย

รูปแบบประชาธิปไตยทางอ้อมในปัจจุบันจะเห็นได้ว่ามีหลักการแบ่งแยกอำนาจอริปไตย (Separation of Powers) ซึ่งเป็นหลักการที่สำคัญปรากฏอยู่ โดยเป็นหลักการพื้นฐานเกี่ยวกับการจัดสรรอำนาจอริปไตยของรัฐ กล่าวคือเป็นการแบ่งแยกอำนาจในความหมายของการจัดให้มีอำนาจนิติบัญญัติ อำนาจบริหาร และอำนาจตุลาการ อันมีองค์กรผู้ใช้อำนาจทั้งสามอำนาจต่างองค์กรกันและต่างเป็นอิสระจากกัน โดยให้องค์กรเหล่านั้นคอยตรวจสอบและถ่วงดุลซึ่งกันและกัน เพราะภายใต้การปกครองใดก็ตาม จะมีรัฐในฐานะเป็นผู้ใช้อำนาจสูงสุดลำพังแต่เพียงผู้เดียวไม่ได้ การใช้อำนาจนี้อย่างอาจเกิดปัญหาและส่งผลกระทบต่อการใช้อำนาจรัฐไปในทางที่มีขอบหรือเป็นไปในรูปแบบเผด็จการได้ ดังนั้น หลักการแบ่งแยกอำนาจอริปไตย จึงมีสาระสำคัญของแนวคิดที่ไม่ต้องการให้อำนาจรวมศูนย์อยู่ที่บุคคลเพียงคนเดียวหรือองค์กรเดียวผูกขาดอำนาจไว้โดยไม่มีองค์กรใดมาตรวจสอบถ่วงดุลการใช้อำนาจ อันอาจทำให้เกิดภาวะของการใช้อำนาจตามอำเภอใจทำให้ผู้อยู่ใต้ปกครองถูกกดขี่ข่มเหง ในประวัติศาสตร์การเมืองการปกครองประเทศแถบยุโรปหลายประเทศเกิดเหตุการณ์ภาวะที่ผู้นำใช้อำนาจปกครองประชาชนโดยไม่ชอบ เช่น ประเทศอังกฤษประชาชนไม่ได้รับความเป็นธรรมจากการปกครองของกษัตริย์ภายใต้การปกครองระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ จนเกิดเหตุให้ประชาชนรวมตัวกันต่อต้านอำนาจกษัตริย์ นับเป็นเหตุการณ์ครั้งสำคัญที่ทำให้เกิดการพัฒนาแนวคิดของการแบ่งแยกอำนาจขึ้น อิทธิพลจากเหตุการณ์ทางการเมืองของอังกฤษได้นำมาสู่การอธิบายถึงแนวคิดของการแบ่งแยกอำนาจได้ดีที่สุด ดังที่มั่งเตสกีเออนำมาอธิบายแนวความคิดของตนจนเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไป

แต่หลักการแบ่งแยกอำนาจปกครองดังกล่าวมิได้หมายความว่า การประกันสิทธิเสรีภาพของสังคม จะเกิดจากการแบ่งแยกอำนาจเด็ดขาดตามความเข้าใจของบางคน หากแต่จะต้องมีการตรวจสอบและถ่วงดุล (Checks and Balances) ดังที่มั่งเตสกีเออกล่าวไว้อย่างชัดเจนในเล่ม 5 บทที่ 14 ว่า “เพื่อที่จะก่อตั้งการปกครองแบบกลางๆ จะต้องผสมผสานพลังต่างๆ เข้าด้วยกัน จัดวางระเบียบให้เรียบร้อย ผ่อนคลาย

ความรุนแรงแห่งพลังเหล่านั้น ให้พลังเหล่านั้นปฏิบัติงาน กล่าวหนึ่งก็คือให้พลังหนึ่งมีน้ำหนักเพื่อทำให้ อยู่ในสภาพที่จะต้านอีกพลังหนึ่งได้”^๓

โดยสรุป ความสำคัญของหลักการแบ่งแยกอำนาจของมองเตสกีเออที่มีต่อการเมืองการปกครอง ของประเทศเสรีประชาธิปไตย มีดังนี้^๔

1. การแบ่งแยกอำนาจเป็นหลักที่แสดงถึงการแบ่งแยกการใช้อำนาจขององค์กร โดยองค์กร (ที่ได้รับ มอบหมายจากประชาชนตามรัฐธรรมนูญ) ใช้อำนาจนิติบัญญัติ อำนาจบริหาร และอำนาจตุลาการ ผ่านทางรัฐสภา คณะรัฐมนตรี(รัฐบาล) และศาล
2. หลักการแบ่งแยกอำนาจมิได้หมายความว่า องค์กรผู้ใช้อำนาจทั้งสามข้างต้นจะต้องมีอำนาจเท่าเทียม กัน อำนาจใดอำนาจหนึ่งอาจอยู่เหนืออำนาจอีกอำนาจหนึ่งก็ได้ แต่ต้องมีใช้อำนาจที่เหนือกว่าเด็ดขาด และอำนาจที่อยู่ภายใต้ก็จะต้องมีมาตรการที่เป็นหลักประกันในการดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ของ ตนได้พอควร
3. องค์กรผู้ใช้อำนาจทั้งสามอาจใช้อำนาจขององค์กรฝ่ายอื่นได้ ไม่จำเป็นต้องใช้อำนาจภายในอำนาจของตน ดังที่เคยเข้าใจกันว่าการแบ่งแยกอำนาจต้องแบ่งโดยเด็ดขาด จะไปใช้อำนาจขององค์กรอื่นไม่ได้
4. หลักการนี้ให้ความสำคัญกับการตรวจสอบและถ่วงดุลอำนาจของกันและกันทั้งสามฝ่าย
5. หลักการแบ่งแยกอำนาจเพื่อประกันสิทธิเสรีภาพของประชาชนให้ปลอดภัยจากการใช้อำนาจโดยมิชอบ ขององค์กรของรัฐที่ใช้อำนาจทั้งสาม

เปรียบเทียบข้อดีและข้อเสียของระบอบประชาธิปไตย

จากการศึกษาหลักการของระบอบประชาธิปไตยรวมถึงหลักการอื่นๆ ที่ปรากฏอยู่ในระบอบ ประชาธิปไตยจะเห็นได้ว่าระบอบประชาธิปไตยมีทั้งข้อดีและข้อเสีย ดังนี้

ข้อดีของระบอบประชาธิปไตย

- เปิดโอกาสให้ประชาชนส่วนข้างมากดำเนินการปกครองประเทศโดยประชาชนส่วนข้างน้อยมีสิทธิที่จะ ดำรงอยู่และทำการคัดค้านการปกครองฝ่ายข้างมากได้ ข้อดีข้อนี้มีส่วนทำให้เกิดผลดีต่อประเทศชาติ โดยส่วนร่วมเพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองปกครอง

^๓ ถาวร เกียรติทับทิม, “หลักการแบ่งแยกอำนาจและความสัมพันธ์ขององค์กรที่ใช้อำนาจอธิปไตยตามแนวคิดของมองเตสกีเออ”, วารสารพัฒนบริหารศาสตร์ ปีที่ 43 ฉบับที่ 3/2546, หน้า 161.

^๔ เรื่องเดียวกัน.

^๕ ข้อดีของระบอบประชาธิปไตย,[ออนไลน์] เข้าถึงได้จาก: saimoon.thai.ac/client-upload/saimoon/uploads/files/ใบความรู้ที่%2026ข้อดีของระบอบประชาธิปไตย.pdf (วันที่ค้นข้อมูล: 17 กรกฎาคม 2563)

- เปิดโอกาสให้ประชาชนทุกคนใช้สิทธิเสรีภาพได้อย่างเสมอกัน เช่น ไม่ว่าจะเป็นคนมั่งมีหรือยากจนก็มีสิทธิที่จะรวมตัวกันเป็นพรรคการเมืองและสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและประธานาธิบดี ซึ่งทำให้ประชาชนมีโอกาสเลือกคนดีและมีความสามารถเข้าดำรงตำแหน่งดังกล่าว
- ถือกฎหมายเป็นมาตรฐานในการดำเนินการปกครอง โดยใช้กฎหมายบังคับแก่ทุกคนไม่ว่าเป็นคนมั่งมีหรือยากจน ไม่ว่าจะป็นข้าราชการหรือประชาชน ยังส่งผลให้ทุกคนเสมอภาคกันโดยธรรม
- ช่วยระงับความขัดแย้งระหว่างรัฐบาลกับประชาชน และระหว่างประชาชนด้วยกันเอง โดยสันติวิธีโดยมีศาลเป็นผู้พิพากษาคดีต่างๆ ให้เป็นไปตามกฎหมาย ซึ่งช่วยให้ประชาชนทุกคนอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติโดยมีกฎหมายเป็นกรอบความประพฤติของทุกคน

ข้อเสียของระบอบประชาธิปไตย

- มีความล่าช้าในการตัดสินใจทำการต่างๆ เนื่องจากต้องมีการปรึกษาหารือและผ่านขั้นตอนมาก เช่น การตรากฎหมายแต่ละฉบับต้องใช้เวลาาน เนื่องจากต้องมีอภิปรายกันในสภา และต้องใช้เวลาในการแก้ไขโดยรีบัตวนจึงมักจะคิดว่าระบบประชาธิปไตย ไม่เหมาะกับประเทศของตน บางครั้งรัฐบาลอ่อนแอไม่มีประสิทธิภาพ
- ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการดำเนินการปกครองมาก เช่น ในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร การเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภา หรือการเลือกตั้งประธานาธิบดี แต่ละครั้งต้องใช้งบประมาณเป็นจำนวนมาก ซึ่งผู้นำประเทศที่กำลังพัฒนามักคิดว่าประเทศของตนยากจนเกินไปที่จะใช้ระบอบประชาธิปไตยได้
- อาจนำไปสู่ความสับสนวุ่นวายได้ ถ้าประชาชนส่วนมากในประเทศที่ใช้ระบอบประชาธิปไตยไม่รู้จักใช้สิทธิเสรีภาพให้อยู่ภายในกรอบของกฎหมายซึ่งอาจทำให้ประเทศชาติเจริญช้าลงอีก เหตุนี้ ผู้นำของประเทศที่กำลังพัฒนาบางประเทศจึงคิดว่าระบอบประชาธิปไตยไม่เหมาะสมกับประเทศของตน เนื่องจากประชาชนส่วนใหญ่ยังไม่พร้อมที่จะปกครองในระบอบประชาธิปไตย

จะเห็นได้ว่าระบอบประชาธิปไตยมีทั้งข้อดีและข้อเสีย กล่าวคือ ระบอบประชาธิปไตยเป็นระบอบการปกครองที่มุ่งคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของผู้ที่อยู่ใต้ปกครอง โดยมีกฎหมายเป็นมาตรฐานในการดำเนินการปกครองโดยใช้กฎหมายบังคับแก่ทุกคน ในขณะที่ข้อเสียของระบอบประชาธิปไตยจะเกิดมาจากความล่าช้าในการตัดสินใจและเสียค่าใช้จ่ายมากเนื่องจากต้องผ่านกระบวนการขั้นตอนที่หลากหลาย รวมถึงในกรณีที่ประชาชนผู้อยู่ใต้ปกครองไม่มีความรู้ความเข้าใจในระบอบประชาธิปไตยมากพออาจจะทำให้เกิดความวุ่นวายได้ อย่างไรก็ตาม กรณีดังกล่าวสามารถแก้ไขปัญหาได้โดยสร้างความรู้ความเข้าใจในระบอบประชาธิปไตยให้แก่ประชาชนในประเทศ

วัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย

วัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยนั้นมีความนิยมอย่างแพร่หลายซึ่งประเทศต่างๆ ในโลกได้นำมาใช้เป็นระบบในการปกครองประเทศ นับตั้งแต่หลังสิ้นสุดยุคสงครามเย็นระหว่างประเทศ มหาอำนาจตะวันตกซึ่งมีประเทศสหรัฐอเมริกาและอดีตสหภาพโซเวียต สังคมการเมืองที่ใช้การปกครอง ในระบอบประชาธิปไตยไม่สามารถทำให้ประชาชนในประเทศนั้นๆ มีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบ ประชาธิปไตยที่สมบูรณ์แท้จริงเกิดขึ้นได้ทันที แต่ต้องมีการพัฒนาและศึกษาอบรมหรือบ่มเพาะประชาชน ในระบอบประชาธิปไตยจนวัฒนธรรมทางการเมืองสอดคล้องกับวิถีชีวิตของประชาชนของประเทศนั้นๆ ประชาชนต้องมีจิตเจตปรรณาในการปกครองระบอบประชาธิปไตย และมีจิตสำนึกหรือวัฒนธรรมทาง การเมืองในระบอบประชาธิปไตย ดังต่อไปนี้^๖

1. จิตสำนึกและความศรัทธาในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย เมื่อประชาชนศรัทธาแล้วจะมีความเชื่อมั่น ถ้าหากมีอะไรเกิดขึ้นกับระบอบประชาธิปไตย ประชาชนต้องออกมาปกป้องระบบ การเมืองที่ต้องรักษาเอาไว้คือระบอบประชาธิปไตยเพราะเป็นระบบการปกครองที่เสียหายน้อยที่สุด เพราะมีหลักการเคารพในเรื่องศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ จิตสำนึกและความศรัทธาในระบอบ ประชาธิปไตยจะต้องมีขึ้นในหมู่ประชาชนและผู้นำทางการเมืองจึงทำให้ระบอบประชาธิปไตยประสบความสำเร็จ
2. จิตสำนึกในเรื่องสิทธิเสรีภาพ เป็นหลักการที่สำคัญของระบอบประชาธิปไตย หลักสิทธิเสรีภาพเป็น หลักการที่สำคัญขั้นพื้นฐานของระบบเสรีประชาธิปไตย เป็นการรับรองสิทธิของเสรีชนหรือ ประชาธิปไตยทั่วไป เช่น สิทธิในการแสดงความคิดเห็น สิทธิในการชุมนุม สิทธิในการเลือกถิ่นที่อยู่ อาศัย สิทธิในการเลือกประกอบอาชีพ สิทธิในการได้รับการศึกษา สิทธิในการรับรู้ข่าวสาร เป็นต้น
3. จิตสำนึกในการต่อสู้เพื่อสิทธิของตนเองและการเคารพสิทธิของผู้อื่น ผู้ที่มีจิตใจเป็นประชาธิปไตย จะต้องพร้อมที่จะต่อสู้เพื่อสิทธิของตนเองอันชอบธรรม เช่น ถ้าตนเองถูกกีดกันไม่ให้ลงคะแนนเสียงใช้ สิทธิเลือกตั้ง จะต้องต่อสู้เพื่อให้ได้สิทธิของตนเองกลับคืนมาซึ่งถือเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชน การต่อสู้เพื่อสิทธิอันชอบธรรมถือเป็นหลักการของประชาธิปไตย แต่ในการต่อสู้เพื่อสิทธิของตนเอง ต้องเคารพสิทธิของผู้อื่นด้วย และต้องไม่ไปละเมิดสิทธิของคนอื่น หากเป็นการเอาแต่ได้เพื่อตนเองโดยไม่คำนึงถึงสิทธิของผู้อื่น เป็นการแสดงว่าผู้นั้นขาดจิตสำนึกในระบอบประชาธิปไตยจะกลายเป็นเรื่อง การเห็นแก่ตัว

^๖ อริย์ธัช แก้วเกาะสะบ้า, วัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย, [ออนไลน์] เข้าถึงได้จาก: https://library2.parliament.go.th/ejournal/content_af/2559/sep2559-1.pdf (วันที่ค้นข้อมูล: 18 กรกฎาคม 2563)

4. จิตสำนึกในเรื่องเสียงส่วนใหญ่และสิทธิเสียงส่วนน้อย หลักการตัดสินข้อขัดแย้งและการคลี่คลายข้อขัดแย้งในระบบประชาธิปไตย คือ การออกเสียงลงคะแนน ก็ใช้เสียงข้างมากและเสียงส่วนใหญ่เป็นเกณฑ์ในการตัดสินใจ แต่การใช้เสียงส่วนใหญ่จะต้องไม่ขัดสิทธิของเสียงส่วนน้อย ต้องเคารพรับฟังเสียงส่วนน้อย ในขณะที่เดียวกันเสียงส่วนใหญ่จะมาลงคะแนนเพื่อไปจำกัดสิทธิของเสียงส่วนน้อยไม่ได้
5. จิตสำนึกในเรื่องหลักความเสมอภาค คือหลักความเสมอภาคในทางกฎหมาย ชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน ประชาชนทุกคนอยู่ภายใต้กฎหมายฉบับเดียวกันซึ่งใช้บังคับกับทุกคนในสังคม และหลักความเสมอภาคในทางการเมือง คือ เมื่อมีการเลือกตั้งทั่วไปประชาชนผู้มีสิทธิในการออกเสียงลงคะแนนเพื่อเลือกตัวแทนของตนเองเข้าไปทำหน้าที่ฝ่ายนิติบัญญัติและฝ่ายบริหาร ประชาชนหนึ่งคนก็มีหนึ่งเสียงเท่ากัน หลักทั้งสองประการต้องมีอยู่ในระบอบประชาธิปไตย ถ้าหากไม่มีหลักการนี้จะทำให้ประชาชนบางคนกลายเป็นผู้มีอภิสิทธิ์เหนือประชาชนคนอื่นทั้งในทางกฎหมายและในทางการเมือง
6. จิตสำนึกในหลักความยุติธรรม การเคารพกติกา ประชาชนในระบอบประชาธิปไตยต้องมีหัวใจเป็นนักกีฬา เพราะบรรดาข้อขัดแย้งต่างๆ ในระบอบประชาธิปไตยต้องใช้หลักความยุติธรรมเป็นเครื่องมือในการตัดสินเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่ประชาชน และการดำเนินการต่างๆ ต้องปราศจากอคติ หรือเห็นแก่ผลประโยชน์ หากประชาชนในสังคมประชาธิปไตยไม่เคารพกติกาเสียแล้ว การจะยุติปัญหาต่างๆ ก็ไม่สามารถจะแก้ไขให้ลุล่วงไปได้
7. จิตสำนึกในความอดทนอดกลั้นต่อความคิดเห็นและพฤติกรรมที่แตกต่าง เมื่อผู้ใดใช้สิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นหรือการแสดงออกต่างๆ แม้เราจะไม่เห็นด้วยหรือไม่ชอบก็ต้องอดทนอดกลั้นรับฟังในความเห็นต่างนั้น หรือรูปลักษณะภายนอกต่างกัน แต่ก็ยังเป็นเสรีภาพอันชอบธรรมของบุคคลนั้น トラบเท่าที่เขาไม่ได้ทำผิดกฎหมายและทำให้ใครเดือดร้อน
8. จิตสำนึกในหลักนิติธรรม (The Rule of Law) หลักนิติธรรม คือหลักการอันถูกต้องตามกฎหมาย เป็นที่ยอมรับ มีความชอบธรรมตามกระบวนการกฎหมาย เรียกว่าการปกครองต้องเป็นไปตามหลักของกฎหมายเท่านั้น ซึ่งตรงกันข้ามกับการปกครองโดยคณะบุคคล

สภาพปัญหาทางวัฒนธรรมและพัฒนาการของสังคมไทย

วัฒนธรรมของประเทศไทยนั้นคล้ายคลึงกับประเทศอื่นๆ ในแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ คือ เป็นวัฒนธรรมที่นิยมการมีอำนาจ และมีระยะห่างของอำนาจสูง มีลักษณะของวัฒนธรรมหญิง ชอบความเสี่ยงและเคยชินกับความไม่แน่นอน เป็นวัฒนธรรมที่ผูกพันมายาวนานกับการทำตามบทบาทหน้าที่ ในเรื่องของลำดับชั้นในการบังคับบัญชา ขณะเดียวกัน คนไทยก็มีความเป็นปัจเจกบุคคลสูง รักอิสระ ชอบทำตามใจตนเองไม่ขึ้นกับผู้ใด ซึ่งเป็นลักษณะของวัฒนธรรมแบบสโมสรที่รองรับด้วยวัฒนธรรมเน้นบทบาท ในด้านที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ เนื่องจากประเทศไทยตั้งอยู่ท่ามกลางประเทศที่มีวัฒนธรรมแข็ง (Strong culture)

และเป็นชนชาติที่มีอำนาจและอารยธรรมเก่าแก่ 2 ประเทศ ได้แก่ อินเดียและจีน ทำให้ประเทศไทยมีวัฒนธรรมหลวม (Loose culture) และวัฒนธรรมอ่อน (Weak culture) คนไทยเคยชินกับการต่อรอง ประนีประนอม และมีความยืดหยุ่นในการปรับตัวสูง สามารถตัดสินใจเผชิญหน้ากับปัญหาขัดแย้งได้ดี แต่ไม่อาจสร้างวัฒนธรรมที่เป็นปึกแผ่นได้ จึงมีความเป็นปัจเจกนิยมที่ไม่เคร่งครัดนำไปสู่การไม่ค่อยเคารพเวลา และกฎหมาย เคยชินกับโครงสร้างความสัมพันธ์แบบพึ่งพิง ความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม ไสยศาสตร์

อานนท์ อาภาภิรม ชี้ว่าการที่คนไทยมีวัฒนธรรมแบบปัจเจกนิยมเช่นนี้ มีส่วนสำคัญต่อลักษณะการบริหารในระบบราชการของไทย ได้แก่ 1) การรวมศูนย์อำนาจ 2) ตัวบุคคลสำคัญกว่าหลักการ 3) ข้าราชการเป็นผู้มีอำนาจศักดิ์ 4) การอาศัยอำนาจบารมีของบุคคล 5) สังคมไทยเป็นสังคมเจ้านาย ทำให้ผู้น้อยไม่มีโอกาสแสดงความเห็น ข้าราชการไทยส่วนใหญ่มักจะมีพฤติกรรมดูถูกประชาชน นำไปสู่วัฒนธรรมทางการเมืองที่ไม่ส่งเสริมให้เกิดการเคารพสิทธิเสรีภาพและตระหนักในความเท่าเทียมกันของมนุษย์ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการสร้างประชาธิปไตย^๗

ประชาธิปไตยถือเป็นระบอบการปกครองที่ดีที่สุดหรือไม่

รูปแบบประชาธิปไตยทางอ้อม หรือแบบมีผู้แทนที่ใช้กันแพร่หลายในปัจจุบันนี้ สามารถแบ่งย่อยรูปแบบการปกครองได้ 3 รูปแบบด้วยกันคือ ประชาธิปไตยแบบรัฐสภา ประชาธิปไตยแบบประธานาธิบดี และประชาธิปไตยแบบกึ่งรัฐสภาหรือกึ่งประธานาธิบดี ซึ่งในแต่ละรูปแบบจะมีหลักการแบ่งแยกอำนาจ อธิปไตย (Separation of Powers) ซึ่งเป็นหลักการที่สำคัญปรากฏอยู่ โดยเป็นหลักการพื้นฐานเกี่ยวกับการจัดสรรอำนาจอธิปไตยของรัฐ กล่าวคือเป็นการแบ่งแยกอำนาจในความหมายของการจัดให้มีอำนาจนิติบัญญัติ อำนาจบริหาร และอำนาจตุลาการ อันมีองค์กรผู้ใช้อำนาจทั้งสามอำนาจต่างองค์กรกันและต่างเป็นอิสระจากกัน โดยให้องค์กรเหล่านั้นคอยตรวจสอบและถ่วงดุลซึ่งกันและกัน ซึ่งเมื่อพิจารณาจากรูปแบบการปกครองของรัฐในระบอบประชาธิปไตย จะเห็นได้ว่าระบอบประชาธิปไตยมีทั้งข้อดีและข้อเสีย กล่าวคือ ระบอบประชาธิปไตยเป็นระบอบการปกครองที่มุ่งคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของผู้ที่อยู่ใต้ปกครอง โดยมีกฎหมายเป็นมาตรฐานในการดำเนินการปกครองโดยใช้กฎหมายบังคับแก่ทุกคน ในขณะที่ข้อเสียของระบอบประชาธิปไตยจะเกิดมาจากความล่าช้าในการตัดสินใจและเสียค่าใช้จ่ายมากเนื่องจากต้องผ่านกระบวนการขั้นตอนที่หลากหลาย รวมถึงในกรณีที่ประชาชนผู้ที่อยู่ใต้ปกครองไม่มีความรู้ความเข้าใจในระบอบประชาธิปไตยมากพออาจจะทำให้เกิดความวุ่นวายได้

^๗ชนิดา จิตตรุทธะ, วัฒนธรรมประชาธิปไตยกับพัฒนาการทางสังคมไทย, [ออนไลน์] เข้าถึงได้จาก: <http://www.polsci-law.buu.ac.th/journal/document/10-1/9.pdf> (วันที่ค้นข้อมูล: 18 กรกฎาคม 2563)

เมื่อพิจารณาจากวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยพบว่าสังคมการเมืองที่ใช้การปกครองในระบอบประชาธิปไตยไม่สามารถทำให้ประชาชนในประเทศนั้นๆ มีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยที่สมบูรณ์แท้จริงเกิดขึ้นได้ทันทีแต่ต้องมีการพัฒนาและศึกษาอบรมหรือบ่มเพาะประชาชนในระบอบประชาธิปไตยจนวัฒนธรรมทางการเมืองสอดคล้องกับวิถีชีวิตของประชาชนของประเทศนั้นๆ ประชาชนต้องมีจิตสำนึกในการปกครองระบอบประชาธิปไตย และมีจิตสำนึกหรือวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย ซึ่งในวัฒนธรรมของประเทศไทยนั้นคล้ายคลึงกับประเทศอื่นๆ ในแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ คือ เป็นวัฒนธรรมที่นิยมการมีอำนาจ และมีระยะห่างของอำนาจสูง มีลักษณะของวัฒนธรรมหญิง ชอบความเสถียร และเคยชินกับความไม่แน่นอน เป็นวัฒนธรรมที่ผูกพันมายาวนานกับการทำตามบทบาทหน้าที่ ในเรื่องของลำดับชั้นในการบังคับบัญชา ขณะเดียวกัน คนไทยก็มีความเป็นปัจเจกบุคคลสูง รักอิสระ ชอบทำตามใจตนเองไม่ขึ้นกับผู้ใด

ดังนั้น การพิจารณาว่าระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยจะถือว่าเป็นการระบอบการปกครองที่ดีที่สุดหรือไม่ เราจะไม่สามารถที่จะตัดสินได้จากรูปแบบของระบอบการปกครองเพียงอย่างเดียว หากแต่ต้องพิจารณาสภาพแวดล้อมของประเทศในแต่ละประเทศ โดยเฉพาะเรื่องของวัฒนธรรมทางการเมืองที่มีความแตกต่างกันซึ่งขึ้นอยู่กับสภาพวัฒนธรรมรวมถึงวิถีชีวิตของประชาชนในแต่ละประเทศ อย่างไรก็ตาม ในระบอบประชาธิปไตยเองก็มีลักษณะรูปแบบของการปกครองแยกย่อยไปอีกหลายประเภท การเลือกใช้รูปแบบของประชาธิปไตยที่เหมาะสมกับสภาพสังคมและวัฒนธรรม ประกอบกับการให้ความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับหลักประชาธิปไตยแก่ประชาชนในประเทศ อาจมีส่วนช่วยให้รูปแบบการปกครองในระบอบประชาธิปไตยมีประสิทธิภาพมากขึ้นได้

สรุป

การที่เราจะตัดสินใจว่าประชาธิปไตยถือเป็นการระบอบการปกครองที่ดีที่สุดหรือไม่นั้น เราไม่สามารถที่จะพิจารณาจากรูปแบบของระบอบการปกครองได้เพียงอย่างเดียว จะต้องพิจารณาถึงสภาพแวดล้อมอันประกอบไปด้วย สภาพสังคม วัฒนธรรม และวิถีชีวิตของประชาชนในแต่ละประเภทว่ามีความสอดคล้องกับการปกครองแบบประชาธิปไตยหรือไม่ อย่างไรก็ตาม ระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยมีการแยกย่อยออกไปอีกหลายรูปแบบ ดังนั้น การเลือกใช้รูปแบบการปกครองระบอบประชาธิปไตยให้เหมาะสมกับสภาพสังคมภายในประเทศประกอบกับการให้ความรู้ความเข้าใจเรื่องดังกล่าวกับประชาชนจึงเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง

บรรณานุกรม

วารสารและรายงานวิจัย

ถาวร เกียรติทับทิม, “หลักการแบ่งแยกอำนาจและความสัมพันธ์ขององค์กรที่ใช้อำนาจอธิปไตยตามแนวคิดของมองเตสกีเออ”, วารสารพัฒนบริหารศาสตร์ ปีที่ 43 ฉบับที่ 3/2546.

ข้อมูลออนไลน์

ข้อดีของระบอบประชาธิปไตย, [ออนไลน์] เข้าถึงได้จาก: saimoon.thai.ac/client/upload/saimoon/uploads/files/ใบความรู้ที่%2026ข้อดีของระบอบประชาธิปไตย.pdf (วันที่ค้นข้อมูล: 17 กรกฎาคม 2563)

ชนิดา จิตตรุทธะ, วัฒนธรรมประชาธิปไตยกับพัฒนาการทางสังคมไทย, [ออนไลน์] เข้าถึงได้จาก: <http://www.polsci-law.buu.ac.th/journal/document/10-1/9.pdf> (วันที่ค้นข้อมูล: 18 กรกฎาคม 2563)

บทที่ 1 การปกครองระบอบประชาธิปไตย, [ออนไลน์] เข้าถึงได้จาก: https://www.parliament.go.th/ewtadmin/ewt/parliament_parcy/ewt_dl_link.php?nid=55699&filename=d youth (วันที่ค้นข้อมูล: 17 กรกฎาคม 2563)

อริย์รัช แก้วเกาะสะบ้า, วัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย, [ออนไลน์] เข้าถึงได้จาก: https://library2.parliament.go.th/ejournal/content_af/2559/sep2559-1.pdf (วันที่ค้นข้อมูล: 18 กรกฎาคม 2563)

